

Лінгводидактична модель україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей

Н. М. Московчук

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Одеса, Україна

Corresponding author. E-mail: moskovchuknata85@gmail.com

Paper received 30.01.19; Accepted for publication 04.02.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-PP2019-187VII76-12>

Анотація. У статті позиціоновано теоретичні засади лінгводидактичної моделі україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей. Виокремлено та обґрунтовано структурні складники моделі; визначено мету та зміст україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей, виокремлено етапи формування україномовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх фахівців технічних спеціальностей; визначено педагогічні умови та методи, що забезпечують ефективність реалізації моделі.

Ключові слова: лінгводидактична модель, мета, зміст, етапи, методи, принципи україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей.

Вступ. У межах проблеми формування «мовної особистості» на рівні вищої школи набуває особливого значення проблема україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей. Основною метою загальнодержавної освітньої політики України є конкурентоспроможність на світовому ринку праці та партнерські стосунки з представниками закордонних освітніх систем розвинених країн світу. Як наслідок активізації співробітництва України з іншими державами світу за останні роки значно збільшилась кількість іноземних студентів, які бажають отримати фах у ЗВО України. Вища школа ставить перед собою завдання вдосконалення переліку та якості освітніх послуг, які мають задовольнити потреби майбутніх іноземних фахівців. У процесі набуття професійних компетенцій представниками іноземного контингенту в технічних ЗВО необхідно приділяти особливу увагу розвитку комунікативних здібностей, що реалізуються в освітньому процесі та в подальшій професійній діяльності. Саме ефективна україномовна підготовка іноземних студентів на високому професійному рівні засвідчує міжнародного потенціалу системи національної освіти України.

Короткий огляд публікацій з теми. Проблема україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців є предметом наукових інтересів багатьох українських та зарубіжних науковців (Л. Дідківська, Т. Донченко, М. Єлісова, Ю. Жлуктенко, Т. Кудіна, Г. Лесная, Л. Паламар, Н. Присяжнюк, В. Чумак, Г. Швець, І. Юшук та ін.), в роботах яких розкрито пріоритетні технології україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців, що полягає у забезпеченні їхніх комунікативних потреб у різних сферах спілкування: науковій, суспільно-політичній і соціально-культурній, побутовій, а також для виховання гармонійної особистості, що здатна до міжкультурного діалогу.

Мета. Метою статті є презентація лінгводидактичної моделі україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей, маркування теоретичних засад, на яких вона ґрунтується.

Аналіз лінгвістичної, психологічної, філософської, дидактичної літератури, форми, методи, результати констатувального етапу експерименту слугували підґрунтям розробки лінгводидактичної моделі україномовної

підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей.

Результати та їх обговорення. З'ясуємо насамперед сутність феномена «модель». Модель – це речова, знакова або мисленнева система, яка відтворює, імітує, відображає принципи внутрішньої організації або функціонування об'єкта, його властивості, ознаки чи характеристики [394]; абстрактне подання теорії, операціоналізація, яку можна передати емпіричним шляхом [396, с. 339]; зразок, тип, схема – конкретне означення шаблону з чітко визначеними, а не абстрактними обрисами [21, с. 683].

Філософи (Т. Гуменюк, А. Дахін, О. Кочергін, В. Штофф) розглядають модель як мисленнєво уявлену або матеріально реалізовану систему у вигляді схеми, фізичних конструкцій, знакових форм або формул, що відображає об'єкт дослідження та здатна замінити його таким чином, що її вивчення дає нову інформацію про об'єкт.

Так, А. Бадью визначає модель як «...описове поняття наукової діяльності» та зауважує, що «... наука тут осмислюється як зіставлення реального об'єкта, що виявився в нас перед очима і який треба дослідити, а також штучного об'єкта, мета якого – відтворити реальний об'єкт, імітуючи його згідно із законом його результатів». Серед ознак моделі дослідник виділяє «теоретичну прозорість», яка є результатом принципової сутності цього поняття: оскільки модель завжди виникає як результат конструювання, збирання, то вона «... не є практичною трансформацією реальності, своєї реальності: вона належить реєстрові чистого винаходу, їй притаманна формальна «ірреальність» [398, С. 27-28]. Ця ознака дозволяє простежити реакцію на модифікації її елементів, адже, незважаючи на умовність, моделювання дозволяє уникнути неясності характерної для реальності.

Ключовою ознакою моделі також є наявність певної структури, яка розглядається як подібна структурі об'єкта, що відтворюється. К. Леві-Стросс визначив перелік умов, за яких модель може бути визначена як структура: «Насамперед структурою є певна система, що складається з таких елементів, зміна одного з яких призводить до зміни всіх інших. По-друге, будь-яка модель належить групі утворень, кожне з яких відповідає моделі одного й того самого типу, таким чином,

множина цих утворень складає групу моделей. По-третє, вищезазначені якості дозволяють передбачити, яким чином буде реагувати модель на зміну одного зі своїх елементів. Нарешті, модель має бути побудована таким чином, щоб її застосування охоплювало всі явища, що спостерігались» [400, С.288].

Модель є багатофункціональним явищем. У педагогіці реалізуються передусім теоретична і практична функції моделі. Теоретична функція моделі дає можливість пізнати явища педагогічної дійсності, реалізувати специфічну форму освітнього процесу чи його компонента, а практична функція - дозволяє представити модель як інструмент і засіб педагогічного експерименту. Відповідно, у побудові моделей учені використовують конструкти (уявлення, які дослідник може визначити змістовно та виміряти за допомогою певної кількості індикаторів) та концепти (загальні положення, утворені з використанням конструктів). А. Дахін під освітньою моделлю розуміє логічну послідовну систему відповідних елементів, що містять мету освіти, зміст освіти, проектування педагогічної технології та технології управління освітнім процесом, навчальних планів і програм [391, С. 23]. Т. Шіхнабієва [392] модель процесу навчання представляє у вигляді схеми педагогічної взаємодії суб'єктів на основі використовуваної методики навчання. За С. Архангельським, модель освітнього процесу це «уявне відображення структури і зв'язків досліджуваного процесу» [393, С. 98].

Освітня модель задає цілі і схему освіти, що визначає, задля чого пізнавати, що пізнавати, хто і як буде здійснювати освітню діяльність. Моделі враховують внутрішні і зовнішні чинники освітнього процесу, особливості спеціальності, освітнього закладу, дидактичних умов навчання для формування професійних компетенцій. Педагогічна модель забезпечує практичну реалізацію освітнього процесу на основі досягнень теорії навчання.

Основна вимога до моделі – її відповідність реальній дійсності, суттєвим властивостям об'єкта дослідження. Тож, мета роботи полягає у позиціонуванні лінгводидактичної моделі україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей, яка втілює абстраговану структуру проектного процесу професійно-мовленнєвої підготовки. Пошук найбільш доцільного варіанта побудови відповідної моделі здійснювався на засадах компетентнісного підходу, науково-обґрунтованих педагогічних умов формування україномовної професійно-комунікативної компетентності майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей, аналізі основних компонентів і тенденцій професійно-мовленнєвої підготовки. У процесі створення моделі було враховано основні принципи моделювання, а саме: системність, наочність, визначеність, адекватність, повноту відображення дійсності, прогностичність, які значною мірою детермінують не тільки можливість моделі, а й її функції у педагогічному дослідженні. Цілісний розгляд процесу україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей потребує розглянути окремі складники моделі, зокрема її мету і зміст.

Проектування адекватної мети - успішний початок освітньої діяльності. Довідкові джерела визначають мету як те, до чого хтось прагне, чого хоче досягти;

заздалегідь визначене завдання; задум [381, с. 682]. Філософи [405, с. 706] трактують мету як поняття, яке характеризує певні елементи поведінки і діяльності людини, усвідомлене передбачення бажаного результату діяльності, яке зумовлює пошук засобів і шляхів його досягнення. Розрізняють суб'єктивну мету та об'єктивну мету. Перша - стосується абстрактно-загальної мети (ідеал) і конкретної мети, що її треба реалізувати заради досягнення цього ідеалу. Під об'єктивною метою мають на увазі або “мета буття”, або заданий тим чи тим законом (алгоритмом, правилом) стан у розвитку певної системи, що має властивість саморегуляції (формальна мета). Виділяють також загальну й часткову, ближню і віддалену, кінцеву та проміжну мету.

Педагогічна довідкова література [30, с.205] поняття «мета» визначає як передбачення у свідомості результату, на здобуття якого спрямовано діяльність окремої людини, групи або всього суспільства: «Категорія мети у вигляді логічної моделі фіксує бажане, до чого людина прагне, що є для неї взірцем у певному виді діяльності, а отже, є активним чинником людської свідомості, має винятково важливе значення для постановки конкретних завдань». Метою навчання педагогіки визначають ідеальне передбачення кінцевих результатів навчання; те, до чого прагнуть викладачі, учні. Процес навчання переслідує три основні групи взаємопов'язаних цілей: 1) освітня — озброєння учнів науковими знаннями, спеціальними й загально навчальними вміннями, навичками; 2) розвивальна — розвиток мови, мислення, пам'яті, творчих здібностей, рухової та сенсорної систем; 3) виховна — формування світогляду, моралі, естетичної культури тощо [30, с.205].

Щодо визначення мети, то ми суголосні з І. Дроздовою, яка стверджує, що мета має провідне значення в організації успішної діяльності, вона однозначно визначає спосіб і характер дій людини. Досягнення складної мети значно впливає на студентів, потребує від них активної роботи, розвитку мислення, волі, професійних навичок, наразі й мовленнєвих, інших здібностей і властивостей особистості; елементарні завдання не розвивають особистість відповідним чином» [258, с.150-151]. Учені (Е. Азімов, А. Щукін) визначають мету навчання мови як «заздалегідь запланований результат педагогічної діяльності, що досягається за допомогою різних прийомів, методів і засобів навчання» [19, с. 344]. Згідно з Проектом концепції мовної освіти іноземців у закладах вищої освіти України, «мета мовної підготовки іноземних громадян полягає у формуванні комунікативної компетентності, забезпеченні їхніх комунікативних потреб у різних сферах спілкування: освітньо-науковій (для отримання конкурентоспроможної підготовки за обраним фахом, виконання наукових досліджень), суспільно-політичній і соціально-культурній (для належної адаптації та повноцінного орієнтування в новому соціально-культурному середовищі, особистісного культурного зростання), побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя), а також для виховання гармонійної особистості, яка здатна до міжкультурного діалогу» [404]. Іншими словами, мету україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей можна схарактеризувати як педагогічно прогнаний результат розвитку професійно-

комунікативної особистості іноземного фахівця.

Метою україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей виступило формування україномовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей. Означену мету визначаємо як кінцеву. Формуванню україномовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей передують досягнення проміжних цілей: формування соціокультурної компетенції майбутніх іноземних фахівців у галузі освітньо-професійного спілкування українською мовою; формування усталеної мотивації до україномовної комунікації у процесі професійної підготовки та позитивного ставлення до української мови як мови навчання; формування професійно-комунікативної компетенції у видах мовленнєвої діяльності (читання, аудіювання, письмо, діалогічна діяльність), формування здатності до самодіагностики і діагностики досягнень інших майбутніх іноземних фахівців в україномовній професійно-мовленнєвій підготовці.

Досягнення кінцевої мети україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей – формування їхньої україномовної професійно-комунікативної компетенції, можливе за умови визначення змісту україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей. «Зміст освіти - це система наукових знань про природу, суспільство, людське мислення, практичних умінь і навичок та способів діяльності, досвіду творчої діяльності, світоглядних, моральних, естетичних ідей та відповідної поведінки, якими повинен оволодіти учень у процесі навчання» [30, с.137]. Сучасні вітчизняні та зарубіжні дослідники (І. Бім, Н. Гез, О. Лещинський, Р. Мартинова, М. Скаткін та ін.) розглядають зміст навчання як гнучку категорію, що залежить від соціального замовлення і відповідно періодично змінюється.

Традиційне визначення змісту професійно - мовленнєвої підготовки у вигляді мовленнєвих тем трансформуються сучасними лінгводидактами у перелік комунікативних завдань, які майбутнім фахівцям доведеться вирішувати в процесі навчання та в подальшій професійній діяльності. Визначення таких комунікативних завдань безпосередньо пов'язане з узагальненням основних тенденцій сучасної технічної освіти:

- адаптація освіти до сучасних соціально-економічних потреб суспільства;
- підвищення рівня гуманітаризації технічної освіти;
- диверсифікація освітніх програм технічних закладів вищої освіти;
- упровадження творчої та креативної систем навчання замість відтворювальної;
- залучення роботодавців до розробки освітніх програм;
- створення нових програм і підручників, у яких сполучаються традиційні та сучасні, перспективні результати досягнень у педагогічній та технічній галузях знань;
- домінування принципу «освіта протягом усього життя» замість «освіта на все життя»;
- технічні ЗВО з урахуванням високого наукового, освітнього й культурного потенціалу мають стати не тільки поширювачами знань, а й активними творцями нових культурних надбань і національної ідеї.

Означені тенденції суголосні зі змістом навчання українського професійного мовлення:

- знання та дотримання норм української літературної мови у процесі освітньо-професійної діяльності;
- формування навичок з різних видів мовленнєвої діяльності (читання, діалогічна діяльність, аудіювання, письмо) на основі текстів професійного дискурсу;
- кореляція методів, прийомів та технологій професійно-мовленнєвої підготовки залежно від психологічних особливостей та освітніх навчальних можливостей майбутніх фахівців, мови, що вивчається, та майбутнього фаху;
- залежність від умов професійно-комунікативної ситуації, що визначають мотиви, інтенції та власне перебіг комунікації.
- зумовленість суспільним потребам, що формують комунікативний намір майбутніх фахівців відповідати найважливішим вимогам суспільства;
- виховуючий характер професійно-мовленнєвої підготовки, що сприяє розвитку необхідних особистісних якостей майбутнього фахівця високого рівня, відповідних особистісних якостей, зокрема: професійна компетентність; сформованість особистістю та професійної відповідальності; готовність до аналізу ситуацій та прийняття рішень; прагнення до усвідомлення постійного особистісного і професійного самовдосконалення;
- інтегративність змісту україномовної професійно-мовленнєвої підготовки.

Щодо україномовної професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей важливим є визначення компонентів змісту з урахуванням специфіки вивчення мови як іноземної. На думку Р. Мартинової, компоненти змісту навчання іноземної мови, це — лінгвістичні знання, мовні навички, емоційно виражені лінгвістичні, передмовленнєві, мовленнєві й інтегровані вміння; мовленнєвий матеріал, що складається зі зразків усіх видів мовлення та подається у підручниках, в інтегрованих курсах і створюється студентами [64].

Структурування змісту україномовної професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх іноземних фахівців у зв'язку з її метою знаходимо в роботі О. Палки, яка наголошує на таких необхідних якостях змісту навчання мови, як цілісність, інтегрованість, багаторівневість і варіативність. Науковець формує зміст моделі підготовки іноземних студентів вищих освітніх закладів освіти технічного профілю до вивчення професійної україномовної лексики у вигляді мовної професійної бази, яка поєднує такі компоненти: багаторівневі і варіативні побутові, професійно зорієнтовані, науково-популярні, загальнонаукові тексти діалогічного, полілогічного та монологічного характеру; різноманітні форми і види усного та писемного професійного мовлення; основи граматики української мови, що включають: елементи фонетики; основні поняття морфології; елементи синтаксису [209; С. 87-90].

Змістом навчання іноземної мови майбутніх фахівців технічних спеціальностей, за В. Тітовою, є перелік базових мовленнєвих умінь: у галузі читання – вміння ознайомлювального, переглядового і вивчаючого читання науково-технічних текстів за загальним та вузьким фахом; у галузі аудіювання – вміння розуміння основної інформації та детального розуміння аудіо-

текстів, які формуються як у ситуаціях повсякденного спілкування особистісного характеру, так і в професійно значущих ситуаціях науково-технічного спілкування; у галузі говоріння - вміння непідготовленого діалогічного, непідготовленого та підготовленого монологічного мовлення, які формуються у вищезгаданих ситуаціях; у галузі письма – вміння ділового листування, анутовання, реферування та складання планів творчої роботи, які формуються в аналогічних ситуаціях [80].

Отже, у процесі розробки моделі та експериментальної методики було враховано означені наукові положення щодо визначення і взаємозв'язку мети і змісту професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх фахівців і визначено зміст моделі україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей, що полягає у:

1) психологічній підготовці майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей до освітньо-професійної діяльності в умовах україномовного середовища, прийнятті іноземними студентами нових форм організації освітнього процесу; дотриманні ними формальних вимог освітнього процесу; пропедевтичному засвоєнні умінь у видах мовленнєвої діяльності та накопиченні словникового запасу для комунікації в освітньо-професійній та соціально-культурній галузях діяльності; реалізації особистісних інтересів, цінностей, настанов, здібностей; накопиченні іноземними студентами культурологічних знань; володінні мовним етикетом українською мовою, зокрема нормами професійного спілкування; вмінні коригувати власні комунікативні вміння відповідно до системи культурних норм і правил україномовного середовища; вмінні ефективно усувати непорозуміння і проблемні ситуації, викликані культурними відмінностями; активній участі в соціальному і культурному україномовному житті студентського середовища.

2) Формуванні цілей і ціннісних орієнтацій майбутнього іноземного фахівця: позитивного й адекватного сприйняття реалій україномовного середовища; самосвідомості та здатності до самоконтролю; загальної комунікативної культури майбутнього іноземного фахівця; поваги до особистості співрозмовника в процесі міжкультурної комунікації; вміння в процесі професійного спілкування встановлювати схожість і відмінності між рідною і українською культурами; вміння ігнорувати негативні стереотипи в процесі комунікації; прагнення до покращення результатів своєї діяльності; потреби в спілкуванні, домінуванні, розширенні світогляду, засвоєнні та систематизації знань; постійної розумової напруги та потреби долати нові труднощі; усталеної мотивації до україномовної підготовки; вміння мотивувати себе в освітній та професійній діяльності, переконувати себе у необхідності її здійснення, акцентувати власну увагу на тому, що навчання та його результати важливі особисто для нього; широких соціальних мотивів, розуміння сенсу та усвідомлення важливості україномовної підготовки; здатності проявити в навчанні власну самостійність, ініціативність та активність;

3) Формуванні мовленнєвих умінь (діалогічна діяльність, письмо, говоріння, аудіювання) з урахуван-

ням професійної спрямованості україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей, засвоєнні типових синтаксичних конструкцій науково-технічного підстилю наукового стилю мовлення, засвоєнні лексико-граматичних особливостей текстів технічного дискурсу та норм сучасної української літературної мови, що відповідають тематиці й ситуаціям спілкування та інтенціям визначеного рівня володіння українською мовою як іноземною.

4) Формуванні у майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей вміння адекватно оцінювати власні досягнення у процесі україномовної підготовки і досягнення інших іноземних студентів.

Схематичне зображення лінгводидактичної моделі україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей (див. рис. 1) відображає зв'язок мети, змісту, методів, принципів, етапів, педагогічних умов, критеріїв оцінювання рівнів (високий, задовільний, низький) сформованості україномовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей.

Опишемо зміст позиціонованої лінгводидактичної моделі. Її метою є формування україномовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей. Методологічними підходами, на яких ґрунтувалося дослідження, слугували теоретичні основи компетентнісного та особистісно-діяльнісного підходів та методологічні принципи цілеспрямованості, науковості; цілісності та системності педагогічного процесу, полікультурності, інтегративності змісту різних дисциплін в україномовній підготовці, що реалізується через впровадження різноманітних методів і засобів для формування повного обсягу необхідних компетенцій, доцільності засвоєння навчального матеріалу, спрямованості й систематизації мовного і мовленнєвого матеріалу на технічний дискурс, адаптації і розвитку особистості майбутнього іноземного фахівця технічної спеціальності засобами української мови та обраних педагогічних умов, методичної доцільності у визначенні методів професійно-мовленнєвої підготовки.

Опишемо зміст позиціонованої лінгводидактичної моделі. Її метою є формування україномовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей. Методологічними підходами, на яких ґрунтувалося дослідження, слугували теоретичні основи компетентнісного та особистісно-діяльнісного підходів та методологічні принципи цілеспрямованості, науковості; цілісності та системності педагогічного процесу, полікультурності, інтегративності змісту різних дисциплін в україномовній підготовці, що реалізується через впровадження різноманітних методів і засобів для формування повного обсягу необхідних компетенцій, доцільності засвоєння навчального матеріалу, спрямованості й систематизації мовного і мовленнєвого матеріалу на технічний дискурс, адаптації і розвитку особистості майбутнього іноземного фахівця технічної спеціальності засобами української мови та обраних педагогічних умов, методичної доцільності у визначенні методів професійно-мовленнєвої підготовки.

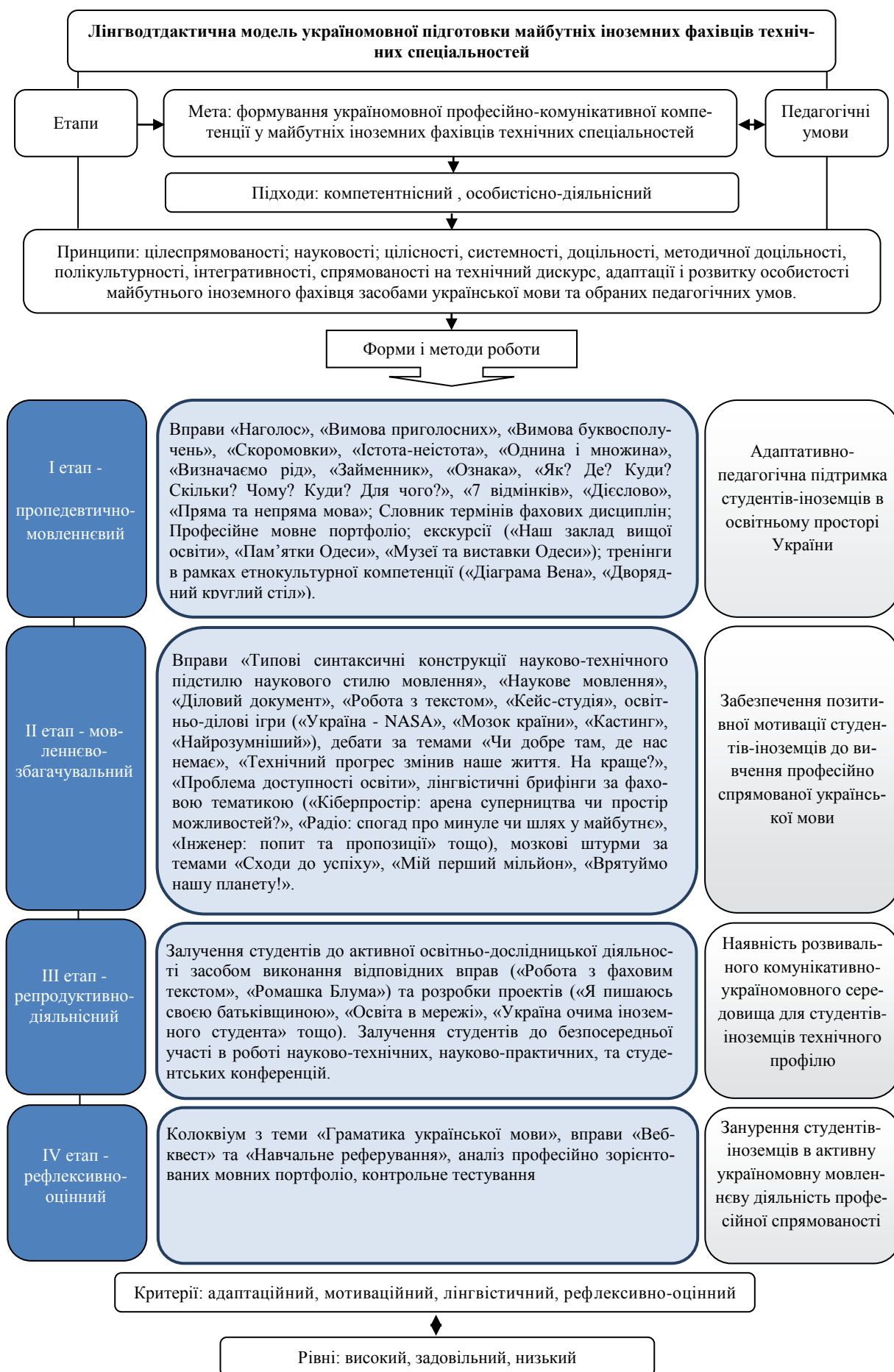

Рис.1. Лінгводидактична модель україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей

Модель охоплює чотири етапи (пропедевтично-мовленнєвий, мовленнєво-збагачувальний, репродуктивно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний), у межах яких поетапно реалізуються визначені педагогічні умови (адаптивно-педагогічна підтримка студентів-іноземців в освітньому просторі України, забезпечення позитивної мотивації студентів-іноземців до вивчення професійно спрямованої української мови, наявність розвивального комунікативно-україномовного середовища для студентів-іноземців технічного профілю, занурення студентів-іноземців в активну україномовну мовленнєву діяльність професійної спрямованості).

Метою першого - пропедевтично-мовленнєвого - етапу є повторення й узагальнення іноземними студентами мовних норм і закріплення набутих навичок у видах мовленнєвої діяльності (діалогологічна діяльність, аудіювання, письмо, читання), що відповідають рівню В1 володіння українською мовою як іноземною, що необхідний іноземним абітурієнтам для вступу до закладу вищої освіти України і є відправною точкою україномовної підготовки у бакалавріаті; пропедевтичне навчання української мови як іноземної професійної спрямованості; адаптацію до україномовного середовища, зокрема до освітньої діяльності, реалізацію особистих інтересів, цінностей, здібностей та накопичення іноземними студентами культурологічних знань. На пропедевтично-мовленнєвому етапі реалізується педагогічна умова «Адаптивно-педагогічна підтримка студентів-іноземців в освітньому просторі України», що спрямована на адаптацію майбутніх іноземних фахівців до соціально-культурного простору України та адаптацію до навчання в технічному закладі вищої освіти. Формами, засобами і методами україномовної підготовки на цьому етапі виступають: вправи «Наголос», «Вимова приголосних», «Вимова буквосполучень», «Скоромовки», «Істота-неістота», «Однина і множина», «Визначаємо рід», «Займенник», «Ознака», «Як? Де? Куди? Скільки? Чому? Куди? Для чого?», «7 відмінків», «Дієслово», «Пряма та непряма мова»; Словник термінів фахових дисциплін; Професійне мовне портфоліо; екскурсії («Наш заклад вищої освіти», «Пам'ятки Одеси», «Музеї та виставки Одеси»); тренінги в рамках етнокультурної компетенції («Діаграма Вена», «Дворядний круглий стіл»).

Другий етап – мовленнєво-збагачувальний – спрямований на формування мовної, мовленнєвої, комунікативної, соціокультурної, дискурсивної компетентності майбутнього іноземного фахівця. На цьому етапі реалізується педагогічна умова «Забезпечення позитивної мотивації студентів-іноземців до вивчення професійно спрямованої української мови», що враховує інтереси, потреби, цінності, прагнення, ідеї, настанови, почуття, переживання тощо, заради яких відбувається освітня діяльність і дозволяє обрати найбільш актуальні методи, які дають змогу максимально покращити результат у процесі україномовної професійно-мовленнєвої підготовки, зокрема, вправи «Типові синтаксичні конструкції науково-технічного підстилю наукового стилю мовлення», «Наукове мовлення», «Діловий документ», «Робота з текстом», «Кейс-

студія», освітньо-ділові ігри («Україна - NASA», «Мозок країни», «Кастинг», «Найрозумніший»), дебати з тем «Чи добре там, де нас немає», «Технічний прогрес змінив наше життя. На краще?», «Проблема доступності освіти», лінгвістичні брифінги за фаховою тематикою («Кіберпростір: арена суперництва чи простір можливостей?»), «Радіо: спогад про минуле чи шлях у майбутнє», «Інженер: попит та пропозиції» тощо), мозкові штурми з тем «Сходи до успіху», «Мій перший мільйон», «Врятуймо нашу планету!».

Третій етап – репродуктивно-діяльнісний – передбачає активну україномовну професійно зорієнтовану діяльність, що спрямована на корегування та вдосконалення комунікативних умінь іноземних студентів. Тут реалізується педагогічна умова «Наявність розвивального комунікативно-україномовного середовища для студентів-іноземців технічного профілю», в яке занурюються майбутні іноземні фахівці під час навчання в технічних закладах вищої освіти України. На цьому етапі студенти залучаються до активної освітньо-дослідницької діяльності засобом виконання відповідних вправ та розробки проектів та до безпосередньої участі в роботі науково-технічних, науково-практичних, та студентських конференцій.

На четвертому етапі – рефлексивно-оцінному - закріплюється професійно-комунікативний досвід, стимулюються вміння здійснення оцінних дій у ході формування україномовної професійно-комунікативної компетенції майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей, формуються навички самоконтролю та адекватної оцінки досягнень у навчанні української мови інших іноземних студентів, підводяться підсумки експериментального навчання. На четвертому етапі реалізується педагогічна умова «Занурення студентів-іноземців в активну україномовну мовленнєву діяльність професійної спрямованості», що передбачає активне проведення позааудиторної роботи, зокрема, розробки професійно-комунікативних завдань та мотиваційних заходів, що забезпечує формування особистісних якостей студента та забезпечення зовнішніх умов професійно-мовленнєвої підготовки (культурно-освітні заходи: День національних культур, День інституту (факультету), Міжнародний день студента тощо). Також на рефлексивно-оцінному етапі проводяться контрольні тестування та колоквиуми, виконуються вправи «Веб-квест» та «Навчальне реферування», аналізуються професійні мовні портфоліо.

Висновки. Отже, лінгводидактична модель україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей – це цілісна структура, що з певною точністю відображає досліджуваний процес та сконструйована таким чином, що всі її елементи (мета, зміст, етапи, педагогічні підходи, принципи, умови та методи) перебувають у взаємодії та дають можливість реалізувати визначений освітній процес.

Подальшим етапом дослідницької діяльності буде практична реалізація розробленої моделі україномовної підготовки майбутніх іноземних фахівців технічних спеціальностей у процесі формувального експерименту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Азимов Э. Г., Щукин А. Н. — М.: Издательство ИКАР. 2009. - 448 с. 19
2. Архангельский С. И. Лекции по научной организации учебного процесса в высшей школе / Архангельский С. И.

- М. : Высш. шк., 1976. - 200 с. 393
3. Бадью А. Концепт моделі. Вступ до матеріалістичної епістемології математики / А. Бадью ; пер. з фр. А. Репа ; [наук. ред. С. Шкільняк]. – К. : Ніка-Центр, 2009. – 232 с. 398
 4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [укладач і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с. 21
 5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с. 30
 6. Дахин А. Н. Педагогическое моделирование: сущность, эффективность и... неопределенность / Дахин А. Н. // Педагогика. 2003. - № 4. - С. 21–26. 391
 7. Дроздова І. П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів філологічних факультетів ВНЗ : [монографія] / І. П. Дроздова. - Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2010. – 320 с. 258
 8. Загороднюк Ю. Ціль // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (голова редколегії) та ін. ; Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук (наукові редактори) ; І. О. Покаржевська (художнє оформлення). — Київ : Абрис, 2002. — С. 706. — 742 с. 405
 9. Леві-Стросс К. Структурная антропология / Клод Леві-Стросс ; [пер. с фр. В. С. Иванова]. – М. : ЭКСМО-Пресс, 2001. – 512 с. (Психология без границ).400
 10. Мартинова Р. Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов : авт. дис. ... д-ра пед.наук : спец. 13.00.09 / Мартинова Р. Ю. – К., 2007. – 52 с. 64
 11. Палка О. В. Підготовка іноземних студентів вищих навча-

- льних закладів технічного профілю України до вивчення професійної лексики: дис ...к. пед. наук : 13.00.04 / Палка О. В. – К.: 2002. – 234 с. 209
12. Словник української мови : [в 11 т.] / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні ; редкол.: І. К. Білодід (голова) [та ін.]. - Київ : Наук. думка, 1970 - 1980. - Т. 4 : І-М / ред. тому: А. А. Бурячок, П. П. Доценко. – 1973. – 840 с. 381
13. Соціологія : короткий енциклопедичний словник / уклад. : В.І. Волович, В.І. Тарасенко, М.В. Захарченко та ін. ; під заг. ред. В.І. Воловича. – К. : Укр. центр духовної культури, 1998. – 736 с. 396
14. Тітова В. В. Модульно-проектна методика навчання англійської мови студентів вищих навчальних закладів освіти : авт.дис ...к. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання (германські мови)» / Тітова В. В. – Київський національний лінгвістичний університет. – К.: 2001. – 18 с. 80
15. Ушакова Н. І. Концепція мовної освіти іноземців у вищих навчальних закладах України / Ушакова Н. І., Дубичинський В. В., Тростинська О. М. – Точка доступу: <http://www-center.univer.kharkov.ua/lang/ru/concept.php> 404
16. Шандригось Г. А. Можливості моделювання у професійній підготовці майбутнього вчителя фізичної культури / Г. А. Шандригось. Електронний ресурс. – режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/ 394
17. Шихнабієва Т. Ш. Модели процесса обучения сельских школьников / Шихнабієва Т. Ш. // Педагогическая информатика. - 2006. - № 4. - С. 89–93. 392

REFERENCES

1. Azimov E.H., Schukin A.N. New dictionary of methodical terms and concepts (theory and practice of languages training). – М.: Press IKAR, 2009. – 448 p.
2. Arkhanhelskiyi S.I. Lectures on the scientific organization of educational process at higher school. М.: Higher School, 1976. – 200 p.
3. Badiu A. Concept of Model. The introduction to materialistic epistemology of mathematics / A. Badiu; transl. from French by A. Repa; [scien. editor S. Shkilniak]. – К.: Nika-Center, 2009. – 232 p.
4. Great Explanatory Dictionary of Modern Ukrainian / [originator and head editor V.T.Busel]. – К.: Irpin: GEF "Perun", 2004. – 1440 p.
5. Honcharenko S.U. Ukrainian Pedagogical Dictionary / Semen Ustymovych Honcharenko. – К.: Lybid, 1997. – 376 p.
6. Dakhin A.N. Pedagogical modeling: entity, efficiency and ... uncertainty // Pedagogics. – 2003. – №4. – P.21–26.
7. Drozdova I. P. Scientific bases for forming Ukrainian professional speaking of students from not philological faculties of higher education institutions : monograph / I. P. Drozdova; Kharkiv National Academy of Municipal Economy. – Kh.: KHNAMG, 2010. – 320 p.
8. Levi-Stross K. Structural anthropology / Klod Levi-Stross; [transl. from French by V.S. Ivanova]. – М.: EKSMO-Press, 2001. – 512 p.
9. Martynova R. Yu. Complete all-didactic contents model of foreign languages training: author's disser. ... by Dr. in pedag. sciences: special. 13.00.09/Martynova R. Yu. –К., 2007.–52 p.
10. Palka O. V. Training of foreign students from higher educational institutions of a technical profile in Ukraine for studying professional lexis: author's disser. ... of Cand. in Pedag. Sciences, special: 13.00.04 – Theory and methods of professional education. – Institute of Pedagogics and Psychology of Professional Education of Academy of Pedagogical Sciences in Ukraine. – К.: 2002. – 18 p.
11. Ukrainian Dictionary: [in 11 T.] / AN of the Ukrainian SSR, linguistic Inst. n.a. O.O. Potebni; editors: I. K. Bilodid (chairman) [etc.]. – Kiev: Scien. Thought, 1970 – 1980. – T.4: I-M / editors: A.A. Buriachok, P.P. Dotsenko. – 1973. – 840 p.
12. Sociology: Short Encyclopedic Dictionary / originators: V. I. Volovych, V. I. Tarasenko, M.V. Zakharchenko, etc.; the main editor V. I. Volovych. – К.: Ukr. Center of Spiritual Culture, 1998. – 736 p.
13. Titova V.V. Modular and design methods for English training of students from higher educational institutions: author's disser. ... of Cand. in Pedag. Sciences, special: 13.00.02 – Theory and methods of education (the German languages). – Kiev National Linguistic University. – К.: 2001. – 18 p.
14. Ushakova N. I. The concept of foreigners' language education in higher educational institutions of Ukraine / Ushakova N. I., Dubichynskiy V.V., Trostynska O.M. – Electronic resource. – access mode: <http://www-center.univer.kharkov.ua/lang/ru/concept.php>
15. Shandryhos H.A. Possibilities of modeling in professional training of future teacher of physical culture / H. A. Shandryhos. – Electronic resource. – access mode: www.nbu.gov.ua/portal/
16. Shikhnabiieva T.Sh. Models of training process of rural school students // Pedagogical informatics. – 2006. – №4. – P. 89-93.
17. Zahorodniuk Yu. Purpose // Philosophical Encyclopedic Dictionary / V. I. Shinkaruk (chairman of an editorial board), etc.; L.V. Ozadovska, N.P. Polishchuk (scientific editors); I. O. Pokarzhavska (decorating). – Kiev: Abrys, 2002. – P. 706-742.

A linguo-didactic model for Ukrainian training of future foreign specialists of technical specialties

N. M. Moskovchuk

Abstract. There are the theoretical principles of linguo-didactic model for Ukrainian training of future foreign specialists of technical specialties in the article. Structural components of the model have been distinguished and proved; the purpose and contents of Ukrainian training for future foreign specialists of technical specialties have been defined; stages for forming Ukrainian professional and communicative competence for future specialists of technical specialties have been distinguished; pedagogical conditions and methods have been defined in order to provide efficiency of the model realization.

Keywords: *linguo-didactic model, purpose, contents, stages, methods, principles of Ukrainian training for future foreign specialists of technical specialties.*